Patrizio Lainà

18.10.2023

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan työ- ja elinkeinojaosto
sara.kuitunen@eduskunta.fi

Kirjallinen asiantuntijalausunto työ- ja elinkeinojaosto perjantai 20.10.2023 klo 8.30

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2024, HE 41/2023 vp

- Työllisyystavoitteen toteutuminen epävarmaa
- Palkkatuen ja Työkanavan leikkaukset heikentävät työllisyyttä
- Osa-aikatyö on tehokas keino nostaa työllisyyttä
- Osaamiseen panostettava nykyistä enemmän

Työllisyysvaikutukset jäänevät arvioita pienemmiksi

Hallitus on asettanut tavoitteeksi työllisyyden nostamisen 100 000 henkilöllä. Tavoitteen saavuttaminen on haastavaa, sillä työllisyysaste oli jo ennätyksellisen korkealla tasolla hallituksen aloittaessa.

Lisäksi työllisyysaste on noussut merkittävästi niissä kohderyhmissä, joissa sen kasvattamiseen on suurin potentiaali. Esimerkiksi 55-64-vuotiaiden työllisyysaste on jo kasvanut merkittävästi ja lähentelee 25-34-vuotiaiden työllisyysastetta. Onkin **vaikea löytää kohderyhmiä, joiden työllisyyttä voitaisiin selvästi vielä parantaa**.

Vaikutusarviot toimenpiteiden työllisyysvaikutuksista ovat korostetun optimistisia. Ne perustuvat historiallisiin tilanteisiin, joissa työllisyysaste on ollut lähtökohtaisesti matalampi. **Työllisyysvaikutukset tulevat todennäköisesti jäämään arvioita pienemmiksi työllisyyden jo valmiiksi korkea tason vuoksi.**

On lisäksi epäselvää, miten eri työllisyystoimien vaikutusarvioita on sovitettu yhteen. Monissa työllisyystoimissa on sama kohderyhmä. Riskinä on, että työllisyysvaikutuksia on laskettu useaan kertaan päällekkäin. **Hallituksen tulisikin laatia kokonaisarvio työllisyysvaikutuksista, joissa mahdollinen kohderyhmien ja toimenpiteiden päällekkäisyys on huomioitu**.

Patrizio Lainà

18.10.2023

Työllisyystavoitteen kannalta on ensiarvoisen tärkeää huomioida vaikeasti mitattavat tekijät.
Esimerkiksi koronapandemiassa harjoitettu elvytys lisäsi työllisyyttä rakenteellisesti lähes 70 000 henkilöllä hystereesivaikutuksen vuoksi, mutta sitä ei useimmiten otettu työllisyyskehityksestä tehdyissä arvioissa huomioon. Vastaavasti nykytilanteessa rakennusalan hidastuminen voi vähentää työllisyyttä rakenteellisesti enemmän kuin hallituksen muiden toimien avulla voidaan lisätä, mikäli alalle suunnatut tuet jäävät liian vaatimattomiksi. **Näin ollen on mahdollista, että työllisyysaste on hallituskauden lopussa alhaisemmalla tasolla kuin hallituksen aloittaessa, vaikka laskennallinen työllisyystavoite saavutettaisiin**.

Hallitusohjelman työllisyysvaikutukset nojaavat pääasiallisesti sosiaaliturvan heikennyksiin. **Työmarkkinareformeilla ei ole todennettuja työllisyysvaikutuksia, eikä julkista taloutta vahvistavaa vaikutusta**. Sen sijaan ne heikentävät palkansaajien asemaa merkittävästi johtaen heikompiin työehtoihin sekä palkkakehityksen hidastumiseen.

Työmarkkinareformeilla voi olla myös ei-toivottuja sivuvaikutuksia. Esimerkiksi meta-tutkimuksissa **irtisanomissuojan heikentämisellä ei ole havaittu työllisyysvaikutuksia, mutta sen sijaan tuottavuuskehitystä heikentäviä ja syntyvyyttä alentavia vaikutuksia**. On mahdollista, että työmarkkinareformien seurauksena julkinen talous heikentyy ei-toivottujen vaikutusten seurauksena.

Talousarvioesityksen lukuun 32.30 sisältyvät muutokset heikentävät työllisyyttä

Hallitus budjetoi palkkatuen käyttöön vain noin puolet vuoden 2022 toteumasta. Palkkatuki on kuitenkin kustannustehokas tapa tukea työllisyyttä. **Etenkin yksityiselle sektorille suunnattu palkkatuki tuottaa enemmän tuloja kuin maksaa**, eli se vahvistaa julkista taloutta. **Palkkatuen supistaminen todennäköisesti heikentää työllisyyttä** nykyisessä heikossa suhdannetilanteessa. Palkkatuen käyttöä tulisi pikemmin pyrkiä lisäämään.

Työkanava Oy:n määräraha puolittuu, mikä on omiaan heikentämään osatyökykyisten työllisyyttä. Ruotsissa osatyökykyisten työllistämiseen käytetään merkittävästi enemmän julkisia varoja ja Työkanava Oy:ta vastaavan Samhall Ab:n toiminta on Työkavaa laajamittaisempaa. **Osatyökykyisten työllisyyden nostamisessa on merkittävä potentiaali** hallituksen työllisyystavoitteen saavuttamisen kannalta. **Työkanavan rahoitusta tulisi pikemmin lisätä kuin supistaa**.

Patrizio Lainà 18.10.2023

Työllisyyden ja yrittäjyyden edistämisen haasteet 2024 sekä lähivuosina

Lähivuosina **työllisyyskehitystä uhkaa heikentyvä kokonaiskysyntä**. Työllistymisen keskeisimpiä haasteita ovat riittämättömään osaamiseen, terveysongelmiin sekä asuinpaikkaan liittyvä maantieteellinen kohtaanto-ongelma.

Hallitus tavoittelee pohjoismaista työllisyysastetta, mutta välttää pohjoismaisia keinoja. **Muissa Pohjoismaissa korkea työllisyysaste on saavutettu pitkälti osa-aikatyön lisäämisen kautta**. Hallitus puolestaan pyrkii vähentämään osa-aikatyötä esimerkiksi poistamalla työttömyysturvan suojaosan. On epätodennäköistä, että pohjoismainen työllisyysaste voidaan saavuttaa hyvin erilaisilla tai päinvastaisilla keinoilla kuin muissa Pohjoismaissa.

STTK pitää tutkijankoulutuspilottia erinomaisena toimena. **Tutkijan urapolun myöhempien vaiheiden vahvistaminen jää kuitenkin heikoksi, mikä heikentää pilotin vaikuttavuutta.** Pitkän aikavälin talouskasvun kannalta keskeistä on osaavan työvoiman saatavuuden varmistaminen. Se vaatii merkittävää aloituspaikkojen lisäystä ja niiden riittävää rahoitusta.

Jos Suomi haluaa olla vihreän siirtymän kärkimaita maailmassa, tulisi työvoiman osaamiseen panostaa nykyistä selvästi enemmän. Tällä hetkellä Suomen vihreän kasvun strategia keskittyy etenkin halpaan ja puhtaaseen energiaan. Se on tärkeä edellytys vihreän siirtymän onnistumisessa ja alan investointien saamisessa Suomeen. Useat alan yritykset kärsivät kuitenkin jo nyt työvoimapulasta, ja työvoiman kysynnän uskotaan kasvavan selvästi lähivuosina. **Osaavan työvoiman pulasta voikin pian tulla investointeja uhkaava tekijä, ellei siihen panosteta selvästi nykyistä enemmän**.

Lisätietoja

Patrizio Lainà
pääekonomisti
patrizio.laina@sttk.fi
040 583 4432
@PatrizioLaina